

NORGES JEGER- OG FISKERFORBUND

Miljødirektoratet

post@miljodir.no

Vår ref:

Deres ref: 2015/5383

Hvalstad, den: 01.10.2015

Forslag til plan for kalking av vassdrag i Norge 2016-2021 - hørings svar

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) viser til Miljødirektoratets høring av 02.07.2015 vedrørende «Forslag – plan for kalking i vassdrag i Noreg 2016-2021» (deres ref: 2015/5383). NJFF har følgende kommentarer til forslaget.

Generelt

Planen inneholder en god belysning av tilstanden i innsjøer og elver i dag; hvordan de har utviklet seg over tid og hvilke prognoser en har mht fremtidig utvikling.

Det må likevel nevnes at friluftsansjoner, miljøorganisasjoner og miljøforvaltning i en årrekke har fremmet krav til behovet for å ivareta biologisk mangfold i norske vann og vassdrag, og om å følge opp vanddirektivet. Planen presiserer klart at rett utført kalking udiskutabelt er positivt i så henseende. Med det som bakgrunn, synes tiltaksdelen av planen å være noe passivt, særlig mht innlandsfisklokaliteter der planen ikke har ambisjoner om en økt kalkingsaktivitet.

Miljødirektoratet legger opp til en stabil bevilgning på det nivået Stortinget bevilget for inneværende årets virksomhet. I sum innebærer dette i overkant av 88,5 millioner i driftsmidler pluss 4,5 millioner kroner i søkbare tilskuddsmidler – totalt 93 millioner kroner i årlige bevilgninger. Det er lagt opp til en viss økning mht kalking av laksevassdrag, men ingen tilsvarende tilnærming mht vassdrag med innlandsfisk. For innlandsfiskevassdrag legges det snarere opp til ytterligere nedtrapping i enkeltlokaliteter, enten i form av redusert kalking eller stopp i kalking. Det er et lite håp i at det gis en åpning for kalkingsoppstart i lokaliteter med påvist forsuringskade, eller gjenopptagelse av kalking der det viser seg at kalkingen er avsluttet for tidlig.

NJFFs inntrykk er, tross planens mange gode intensjoner, at ambisjonsnivået er for lavt sett opp mot det vi mener planen selv legger faglig grunnlag for. Det er betegnende at planen legger opp til en bevilgning som er i størrelsesorden 30 millioner kroner lavere enn nåværende plan. NJFF mener at en, som et minimum, bør ha et ambisjonsnivå på aktiviteten som er i størrelsesorden 110 millioner kroner i kommende planperiode.

Innsjøkalking

Planen har en god beskrivelse av hvor enorm ødeleggelsen som følge av forurening har vært i lokaliteter med innlandsfisk. NJFF mener at det er et behov for økt aktivitet snarere enn redusert aktivitet mht innsjøkalking og terrengkalking for å utbedre disse utfordringene. Vi mener derfor at en bør legge opp til å foreslå bevilgninger som i større grad åpner for kalking av nye innsjøer, og til undersøkelser for å kartlegge behovet for slik ny kalking. NJFFs prosjekt www.naturenkaller.njff.no er et eksempel på hvordan en til tillegg til forvaltningens egeninnsats kan utløse betydelig frivillig innsats mht å få innhentet nødvendig grunnlagsdata for å vurdere reelt kalkingsbehov.

Kalkslutt

Det er i forslaget brukt uttrykk som «kalkhaler» i forbindelse med kalkreserver i bunnsedimenter og utsagn som «ikke sikker på at kalkavslutning er rett» i samme forbindelse. Avslutning av kalkningstiltak må være basert på faktisk tilstand og forståelse av vannkjemien i den aktuelle innsjøen, og ikke antagelser. Datainnsamlingen må derfor intensiveres før avslutning av kalkningstiltakene for å ha så godt grunnlag som mulig i forkant av en beslutning om eventuell avslutning.

Det er med sikkerhet innlandsfisklokaliteter (og med tiden laksevassdrag) hvor en kan og bør avvike kalkingen. I mange av de innsjøene kalkingen nå er avsluttet har dette sikkert vært et riktig valg.

NJFF er imidlertid skeptisk til en for stor tillit til at ANC kan brukes som grunnlag for kalkslutt såpass sjablongmessig som det synes å ha skjedd de senere år.

Særlig synlig har dette vært i Hedmark. På bakgrunn av en observert nedgang i sur nedbør på Østlandet de siste åra, har Fylkesmannen i Hedmark i samråd med Miljødirektoratet besluttet å avslutte kalking av samtlige lokaliteter som tidligere er kalket. Forutsetningen for å avslutte kalking var at det skal iverksettes et grundig overvåkingsprogram der både vannkjemi og biologi undersøkes. Dette for å kunne fange opp eventuelle lokaliteter som viser en ugunstig utvikling etter avsluttet kalking og vurdere om kalking bør gjenopptas.

Det åpnes imidlertid også for kalkingsoppstart i lokaliteter med påvist forureningsskade, samt gjenopptagelse av kalking der det viser seg at kalkingen er avsluttet for tidlig.

NJFFs bekymring er at lokalitetene som forsøksvis har avsluttet kalkingen, fort kan miste sine biologiske verdier og sitt mangfold. Kalkingen som har pågått, har vist at riktig kalkingsinnsats over tid har gitt god effekt.

Selv om planen sier at kalking kan startes opp igjen ved behov, er det ikke understreket godt nok at det må etableres grundige, raske vurderinger mht om det skal re-kalkes. NJFF mener det er viktig at en i planen synliggjør hvordan en tenker seg å gjennomføre et grundig overvåkingsprogram i de lokaliteter en har kuttet kalkingen.

I forslag er det lagt opp til en viss økning mht. kalking av laksevassdrag, men ingen tilsvarende tilnærming mht. innlandsfiskevassdrag. For innlandsfisk legges det tvert om opp til ytterligere nedtrapping i enkeltlokaliteter, enten i form av redusert kalking eller stopp i kalking. Det er viktig at det avsettes langt større ressurser til overvåking, og evt. kalking, også av lokaliteter for innlandsfisk, og at fokuset for kommende år ikke kun blir mot anadrom fisk.

NJFF mener det er viktig og hensiktsmessig at overvåkingen av våre vann og vassdrag økes til flere lokaliteter enn det som gjøres i dag. Det må derfor settes av mer midler til denne overvåkingen. Overvåkingen må skje ved grundige biologiske undersøkelser, og ikke kun

enkle vannprøver. Som påpekt ovenfor, er det i dag vannkvalitetsendringer (ANC) i innsjøer som ligger til grunn for beslutningen om å avslutte kalking. NJFF savner en grundigere biologisk dokumentasjon på om de biologiske mål er nådd i mange lokaliteter. Det kalkes ikke kun for å opprettholde ulike fiskebestander, men også for å opprettholde det øvrige biologiske mangfoldet i vassdraget, herunder fiskens næringsdyr. I den forbindelse viser vi til vedlagt notat fra Vang JFF (Hedmark), som tar for seg denne problematikken fra Flagstadelva (en av de viktigste gyteelvene for Mjøsørreten).

«Kalkingen i Hedmark ble forsøksvis avslutta i 2014. Dette gjelder også Flagstadelva, en viktig gyteelv for Mjøsørreten. Vi er kjent med at det er vannkvalitetsendringer (i ANC) i innsjøer som ligger til grunn for beslutningen om å avslutte kalkingen. Med den betydning Flagstadelva har for Mjøsørreten savner vi en grundigere biologisk dokumentasjon på om de biologiske mål for vassdraget er nådd. Det er en kjensgjerning at vi ikke bare kalker for Mjøsørreten, men også det biologiske mangfoldet i vassdraget. Vi ser i dag - etter at kalkingen har opphørt - at grønsken på elvebunnen brer seg på elvebunnen nedstrøms kalkingsanlegget, og vi kan så langt ikke se at den lokale ørretstamme ved kalkingsanlegget og i Nybusjøen rekrutteres på naturlig vis. Bestanden her er opprettholdt av fiskeutsettinger av Vang JFF. Dette opphører nå og vi er meget spent på utviklingen i vassdraget. Mye tyder på at vi vil sitte igjen med en ubetydelig fiskebestand slik det var før kalkingen tok til.

Vi mener derfor at Flagstadelva bør underlegges grundige biologiske undersøkelser og at det ikke brukes ANC-verdier fra andre vassdrag for å avslutte kalkingen. Til det er vassdraget for viktig.»

Noen av NJFFs lokalforeninger opprettholder kalkingen i sine lokale vann og vassdrag selv om den statlige finansieringen er borte. Dette gjelder også lokaliteter som aldri har vært med i kalkingsprogrammet tidligere, men hvor man lokalt ser at kalking gir gode resultater. Dette er kostbare tiltak. Vi mener det bør avsettes mer midler til lokale kalkingstiltak i regi av grunneiere/rettighetshavere/JFF-foreninger hvor kalking er nødvendig, slik at de slipper å ta denne regningen selv. Slik kalking av innsjøer og vassdrag har som følgeeffekt ført til bedre organisering av fisket, og mange nye områder er åpnet for sportsfiske gjennom salg av fiskekort. Organisert salg av fiskekort til allmenheten og reetablerte fiskebestander har utvida fisketilbudet i tidligere forsuringsområder. Dette er viktig blant annet med tanke på rekruttering til sportsfisket blant barn og unge.

Oppsummert mener NJFF at det må settes av mer midler til forutgående og oppfølgende biologiske undersøkelser i innsjøer der kalking planlegges eller er avsluttet. Blant annet vil slike undersøkelser kunne kartlegge i hvilken grad en har god populasjonsdynamikk i de utvalgte innsjøene/elvene. Det er f.eks. viktig at en har velfungerende systemer med flergangsgytere, samt velfungerende evertebratsamfunn også etter kalkslutt. Dette vil øke kvaliteten på beslutningsgrunnlaget både mht kalkslutt og eventuelle vurderinger knyttet til re-kalking. NJFF mener terskelen må være lav mht å re-kalke innsjøer dersom kalkslutt viser seg ugunstig. Ambisjonsnivået i handlingsplanen gir etter vår mening for dårlig anledning til dette.

Laksevassdrag

NJFF stiller seg svært positivt til at det i planen legges opp til ytterlig kalking i flere laksevassdrag med dokumenterte behov. Eksempelvis Samnangervassdraget (Tysseelva) i

Hordaland. Fisket etter laks og sjøørret i denne elva er tilgjengelig for allmennheten gjennom fiskekortsalg i regi av Samnanger JFL, men elva har de siste åra vært stengt for ordinært fiske pga svake bestander av villaks og sjøørret. Kalking vil her bidra til å øke produksjonen av laks. Dette vil på sikt kunne gi en bærekraftig laksebestand, og dermed gi grunnlag for en stor forbedring av sportsfisket i vassdraget.

NJFF ser svært positivt på at kalking av Modalselva nå er under oppstart og starter vinteren/våren 2016. Siden det er under oppstart framgår det ikke i planen som er på høring. NJFF mener uansett dette prosjektet bør synliggjøres i handlingsplanen.

Med hensyn til optimalisering av kalkingen i **Yndesdalsvassdraget** (Frøysetelva) i form av kalking av sidebekken Tangedalsbekken, har vi fått innspill fra vår fylkeslag i Hordaland om at en i tillegg eller istedenfor bør sette av midler til kalking i enten **Haugsdalselva** eller **Matreelva**. De mener at nytteverdien av kalken og investeringen er minst like store her. I dag er det kun sjøørret i de to vassdragene, som begge vil kunne bli svært populære sportsfiskevassdrag hvis laksen blir re-introdusert. Både Haugsdalselva og Matreelva har anadrome strekninger på 4 – 5 kilometer og har brukbare arealer for gyting og oppvekst av yngel med følgende smoltproduksjon. Begge elvene egner seg i tillegg godt for sportsfiske.

Storelva i Aust-Agder (Tvedestrand) er ett av vassdragene som mange gjerne ser at burde vært tilgodesett optimaliseringsmidler i planen for 2016-2021. Det er et vassdrag med godt potensiale både for laksen og for fremtidig sportsfiske, men hvor en har påvist dårlig overlevelse for smolt etter utvandring i brakkvannssonen.

Lygna. I inneværende periode er det bygget og tatt i bruk laksetrapp i Kvåsfossen i Lygna. Laksetrappen har økt anadrom strekning med omlag 36 kilometer gjennom Lygne-vannet. Fylkesmannen har tatt til orde for at det bør anlegges en ny dosserer ved Lygne eller at Rossevatndossereren oppstrøms Lygne får økt kapasitet (den er så vidt vi vet ikke i drift per i dag). Lygna har de seneste årene oppnådd gode laksefangster, men VRL vurderer samlet oppnåelse av gytebestandsmålene for de siste fire år til Moderat. Det kan være en fare for at laksen som går gjennom laksetrappa (laks er nå observert nord for Birkeland i Hægebostad) gyter i områder som er for sure til at lakseungene kan vokse opp. Vi vil derfor framholde nødvendigheten av å øke budsjettet for optimalisering av Lygna. I forslaget er det lagt inn et nytt doseringsanlegg i sideelva Møska i nedre del, men også øvre del bør få bevilgninger til investering og drift av nødvendige anlegg.

Vi ber om at budsjettposten for optimalisering utvides og økes med det nødvendige beløp.

Terrengkalking

For å sikre det biologiske mangfold bør tiltak som terrengkalking som virkemiddel være frontet sterkere. Dette er tiltak som normalt har svært lang effektid. Som det framgår av kalkingsplanenes beskrivelse av dette tiltaket, er utfordringer knyttet til enkelte kalkfølsomme planter. Kunnskapen er imidlertid såpass god, at en i stor grad kan unngå dette. NJFF mener at en bør ha som målsetting å raskt få på plass en terrengkalkingsplan hvor det klart kommer frem hvilke geografiske områder dette vil ha stor og gunstig effekt, spesifikke tiltak for området og klare målsetninger for resultat.

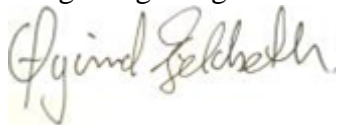
Siden faktagrunnlaget mht metoden tross alt er godt, mener NJFF dette bør være realistisk i løpet av planperioden. Dette gir behov for en viss økning av totale kalkningsmidler sammenlignet med framlagte forslaget.

Bevilgningsnivå

NJFF har gjentatte ganger i vårt innspill understreket at foreliggende plan er for lite ambisiøst sett opp mot de utfordringene vi fortsatt står ovenfor mht forsuringsskader. Vi mener en flat årlig bevilgning på ca 93 millioner er utilstrekkelig mht å få en forsvarlig virksomhet. Vi ber derfor om at en særlig oppjusterer innlandsfiskedelen av planen, samt skaper større rom for optimalisering i eksisterende kalkingslokaliteter, samt oppstart i nye lokaliteter både i innlandet og i vassdrag med anadrom fisk.

NJFF mener dette kan oppnås om en trapper opp behovet for tildelte midler til minimum 110 millioner kroner.

Vennlig hilsen
Norges Jeger- og Fiskerforbund

Øyvind Fjeldseth
Fiskekonsulent